

<p>Nazwa projektu Ustawa o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami</p> <p>Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej</p> <p>Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu Łukasz Krasoń – Sekretarz Stanu, Pełnomocnik Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych</p> <p>Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu Andrzej Łosiewicz Zastępca dyrektora Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, tel. 538 117 588 Sekretariat.bon@mriips.gov.pl</p>	<p>Data sporządzenia 28.11.2024 r.</p> <p>Źródło: Inicjatywa własna</p> <p>Nr w wykazie prac UD168</p>
--	---

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Ustawa o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami rozwiązuje problem braku systemowego dostępu do usługi asystencji osobistej, niezbędnej dla możliwości realizacji prawa do niezależnego życia osób wymagających intensywnego wsparcia (persons with high-support needs). Konieczność wprowadzenia tego rodzaju regulacji wynika m.in. z zobowiązań zawartych w ratyfikowanej przez Polskę w 2012 roku Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami, a szczególnie z artykułu 19 tej Konwencji, który gwarantuje osobom z niepełnosprawnościami prawo do niezależnego życia i pełnego włączenia w społeczność lokalną.

Przyczyny i potrzeba rozwiązań planowanych w projekcie:

1. Brak systemowych regulacji: Dotychczas usługi asystencji osobistej były realizowane głównie w ramach Programu Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej” finansowany z Funduszu Solidarnościowego, co nie zapewniało ciągłości i powszechności wsparcia. Obecnie dostęp do tych usług jest uzależniony od lokalnych programów i projektów, co powoduje, że osoby z niepełnosprawnościami w różnych regionach kraju mają nierówny dostęp do niezbędnego wsparcia. Z raportu Najwyższej Izby Kontroli (2023) wynika, że asystencja osobista wymaga wdrożenia systemowego, na poziomie ustawowym.

2. Realizacja zobowiązań międzynarodowych: Polska, jako strona Konwencji ONZ o Prawach Osób z Niepełnosprawnościami, jest zobowiązana do zapewnienia tym osobom i możliwości prowadzenia niezależnego życia w społeczności lokalnej. Komitet ONZ ds. Praw Osób z Niepełnosprawnościami wielokrotnie wskazywał na konieczność wdrożenia uregulowanej ustawowo asystencji osobistej jako narzędzia realizacji tego prawa.

3. Realizacja zapisów Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, w tym dotyczących deinstytucjonalizacji wsparcia.

4. Zwiększenie poziomu niezależności i komfortu życia codziennego: Usługa asystencji osobistej pozwala osobom z niepełnosprawnościami na podejmowanie i realizowanie decyzji dotyczących ich codziennego życia, co jest kluczowe dla ich niezależności i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Pozwala to na ograniczenie systemowej dyskryminacji oraz wsparcie w pełnieniu ról społecznych i zawodowych, które bez tego wsparcia będzie znacznie utrudniona lub niemożliwa do realizacji. Niemożność zaspokojenia, w sposób godny podstawowych potrzeb życiowych, w tym dotyczących samoobsługi lub uzależnienie w tym zakresie od członków rodzin nie pozwala na osiągnięcie możliwie pełnego dobrostanu psychofizycznego. Co więcej, może prowadzić do wycofywania się osób z niepełnosprawnościami z życia społecznego i zawodowego.

5. Wsparcie dla rodzin i opiekunów: Brak systemowego wsparcia w postaci asystencji osobistej znacząco obciąża rodziny i opiekunów osób z niepełnosprawnościami. Sprawia, że wspieranie osób z niepełnosprawnościami w życiu codziennym staje się główną, a często – z konieczności - jedyną rolą społeczną, którą podejmują osoby opiekuńcze (zazwyczaj kobiety). Wprowadzenie ustawy odciąży te osoby, pozwalając im na długoterminowe planowanie swojej aktywności życiowej, w tym zawodowej, oraz całościową poprawę ich jakości życia.

Sytuacja aktualna oraz obowiązujący stan prawny

W Polsce, zgodnie z danymi z Elektronicznego Krajowego Systemu Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności (EKSMOoN) z I kwartału 2024 roku, żyje 1 181 563 osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności.

Osoby z niepełnosprawnością charakteryzują się zróżnicowanymi potrzebami wsparcia. Do 31 grudnia 2023 r. funkcjonujący system nie pozwalał precyzyjnie dopasowywać wsparcia posługując się dużymi podziałami (np. znaczny, umiarkowany, lekki stopień niepełnosprawności). Od 1 stycznia 2024 r. wdrażane jest ustalanie potrzeby wsparcia pod kątem funkcjonalnym, jednak nadal nie pozwala ono na kierowanie niektórymi dedykowanymi instrumentami wsparcia. Ma to szczególne znaczenie, bowiem wśród tej bardzo licznej oraz niezwykle zróżnicowanej grupy są osoby wymagające bardzo intensywnego wsparcia (persons with high-support needs), w tym wsparcia w wielu czynnościach życia codziennego, w tym także przez całą dobę. Aktualnie osoby te, z wyjątkiem wsparcia dostępnego w niewielkiej liczbie samorządów czy realizowanego przez (oraz zazwyczaj z udziałem organizacji pozarządowych w formie projektowej lub programowej), nie mają realnych i stabilnych alternatyw choćby dla zamieszkania w instytucjach całodobowych, takich jak domy pomocy społecznej czy zakłady opiekuńczo-lecznicze.

Od roku 2019 realizowany jest przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej program Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością (dalej także: Program), w ramach którego, w dedykowanych naborach, wnioski i oferty o finansowanie projektowej asystencji mogą składać zarówno jednostki samorządu terytorialnego (gminy i powiaty), jak i organizacje pozarządowe. Program ma na celu zapewnienie dostępności do usług asystencji osobistej, tj. wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym osób z niepełnosprawnościami. Podstawą prawną Programu jest art. 7 ust. 5 ustawy z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz. U. z 2024 r. poz. 296 i 863). Program finansowany jest ze środków Funduszu Solidarnościowego, o którym mowa w ww. ustawie.

Na przestrzeni kilku lat realizacji Programu widoczny jest olbrzymi wzrost zainteresowania środkami na jego realizację, a co za tym idzie usługami asystencji osobistej, które są finansowane ze środków Funduszu Solidarnościowego.

Tytułem przykładu, należy wskazać, że w przypadku Programu realizowanego przez jednostki samorządu terytorialnego w roku 2023, łączna wnioskowana przez te jednostki kwota środków Funduszu Solidarnościowego, wyniosła 756 mln zł, przy dostępnym budżecie w wysokości 505 mln zł. Dokonano w konsekwencji pomniejszenia wartości przyznanych środków, uwzględniając przy tym procent środków jakie poszczególne województwa wykorzystają na realizację Programu w roku 2021. Z kolei, w przypadku wniosków jednostek samorządu terytorialnego na realizację Programu w roku 2024, ich wartość wyniosła już 1 288 mln zł. W związku z faktem, iż kwota ta znacząco przekraczała dostępny budżet wynoszący 760 mln zł, dokonano redukcji wartości wniosków o ponad 528 mln zł, tj. do wysokości 58,97% wnioskowanej przez jednostki samorządu terytorialnego kwoty. Podobnie w edycji konkursu na 2025 r. łączna wartość złożonych wniosków opiewała na kwotę 1 776 302 462,19 zł i przekraczała dostępny budżet, wynoszący 1 000 488 000,00 zł. W związku z powyższym dokonano stosownego pomniejszenia wartości wniosków o 775 888 915,48 zł, tj. do 56,32 % wnioskowanej kwoty jednolicie dla każdego z województw.

Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku realizacji Programu przez organizacje pozarządowe. Dla Programu w edycji na rok 2023 wpłynęły oferty na jego realizację od organizacji pozarządowych na kwotę 223 mln zł. Wnioskowana kwota znacznie przekroczyła dostępny budżet, w związku z czym konieczne było ograniczenie wysokości przekazanych środków do kwoty 155 mln zł. Z kolei, dla Programu w edycji na rok 2024 r. organizacje pozarządowe złożyły oferty na realizację Programu już na kwotę 424 mln zł. W skutek ograniczeń budżetowych wysokość przekazanych środków zmniejszona została do kwoty 225 mln zł.

Należy również wskazać, że na przestrzeni lat, wzrastała w istotny sposób liczba podmiotów realizujących Program. W przypadku jednostek samorządu terytorialnego w roku 2019 Program realizowany był przez 52 gminy i powiaty. Już jednak w roku 2024, liczba ta wzrosła do 1717 gmin i powiatów. Natomiast w 2025 r. program będzie realizować już 1970 samorządów. Organizacje pozarządowe uczestniczą w Programie od 2020 r., w którym to roku zaangażowanych było w jego realizację 20 takich podmiotów. W roku 2024 r., realizatorami Programu jest już 205 organizacji pozarządowych. W 2025 r. będzie to około 250 podmiotów (w obecnej chwili trwa ocena ofert złożonych w naborze).

Jeżeli chodzi o liczbę osób, które skorzystały z usług asystencji osobistej w ramach Programu, to było to w roku 2023 - 44.000 osób.

Powyższe dane wskazują, że formuła projektowej realizacji usługi asystenckiej się wyczerpuje i konieczne jest podjęcie działań w kierunku wdrożenia systemowych rozwiązań.

Wpływ asystencji osobistej na osoby z niepełnosprawnościami, członków ich rodzin oraz rynek pracy

Dostępne informacje wskazują, że możliwość korzystania z asystencji osobistej wywiera istotny wpływ na życie osób z niepełnosprawnościami. Dzięki tej usłudze możliwa jest poprawa dobrostanu emocjonalnego osób z niepełnosprawnościami, pozytywnie wpływa ona na pewność siebie i odwagę osób z niepełnosprawnościami, wzmacnia poczucie sprawczości osób z niepełnosprawnościami, dopinguje do większej w aktywności fizycznej, większej otwartości i samodzielności. Współpraca z asystentem umożliwia i ułatwia samodzielne podejmowanie decyzji oraz niezależność osób z niepełnosprawnościami, ich chęć do uczenia się samodzielności, uczenia się nowych zadań, daje im większą wolność. Możliwość wsparcia asystenta pozwala na zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami w życiu społeczności lokalnej, w tym: kulturalnej, sportowej, rozrywkowej i aktywności społecznej. Dzięki tej usłudze wzmocnione zostają relacje rodzinne i towarzyskie osób z niepełnosprawnościami, a także ich relacje w pracy. Usługa asystencka pozwala także zmniejszyć poczucie samotności osób z niepełnosprawnościami.

Należy podkreślić, że zarówno osoby z niepełnosprawnościami, ich bliscy, jak również jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe wskazują, że Program cieszy się bardzo pozytywnym odbiorem i ogromnym zainteresowaniem, jednakże realne potrzeby wielokrotnie przekraczają przewidzianą w Programie maksymalną liczbę godzin świadczonego wsparcia asystenckiego finansowanego w ramach Programu oraz możliwości finansowe Funduszu Solidarnościowego.

Jednocześnie jednak, finansowanie usług asystenckich jedynie w ramach programów realizowanych ze środków Funduszu Solidarnościowego, skutkuje brakiem pewności dostępu do tych usług oraz niechęcią angażowania się w jej świadczenie przez asystentów osobistych ze względu na brak stabilności finansowej oraz ograniczone wsparcie kierowane do asystentów osobistych. Skutkuje to ograniczoną dostępnością usług asystencji osobistej w skali całego kraju.

Brak systemowych rozwiązań w tym zakresie został dostrzeżony przez Radę Ministrów, w konsekwencji czego, wyznaczono kierunki działań zmierzające do jego ograniczenia. W działaniu I. 3.2. Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, której realizacja stanowi jeden z podstawowych warunków

umożliwiających wydatkowanie środków unijnych w Polsce, wprost wskazano na wprowadzenie systemowej usługi asystencji osobistej dla osób z różnymi niepełnosprawnościami od roku 2025.

Na potrzebę systemowego uregulowania asystencji osobistej zwracała uwagę również Najwyższa Izba Kontroli w swoim raporcie z 2023 roku, jak również wielokrotnie Rzecznik Praw Obywatelskich, liczne organizacje pozarządowe oraz sami obywatele (m.in. w ramach petycji).

Jednocześnie należy zwrócić uwagę na treść Zaleceń Rady Unii Europejskiej z 19 lipca 2024 r., w której Rada w pkt. 23 zauważa silny związek pomiędzy zwiększeniem dostępności do środowiskowych form wsparcia, a aktywnością zawodową, w szczególności opiekunów osób z niepełnosprawnościami i rekomenduje podjęcie działań w tym zakresie:

„(23) Niedobór pracowników osłabia konkurencyjność polskiej gospodarki. W 2023 r. 66 % polskich pracodawców zgłaszało trudności z obsadzeniem wakatów; dla porównania w skali światowej odsetek pracodawców zgłaszających trudności ze znalezieniem pracowników o potrzebnych kwalifikacjach wyniósł w tym samym roku 75 %. Dlatego też kluczowe znaczenie ma zwiększenie uczestnictwa w rynku pracy wśród grup o najniższych wskaźnikach zatrudnienia, takich jak osoby z niepełnosprawnościami (luka w zatrudnieniu osób z niepełnosprawnościami wynosiła w 2022 r. 31,3 pp., znacznie powyżej średniej unijnej wynoszącej 21,4 pp.) i kobiety (w 2023 r. różnica w poziomie zatrudnienia mężczyzn i kobiet w Polsce wynosiła średnio 11,8 pp., a w grupie wiekowej 55–64 l. – 23,3 pp.). Wskaźnik uczestnictwa w kształceniu dorosłych w Polsce jest daleki od unijnego celu na 2030 r. (51,7 %) i wynosi obecnie 20,3 %, co utrudnia przechodzenie pracowników – poprzez zmianę i podnoszenie kwalifikacji – do sektorów, w których obserwuje się popyt na pracę. Jednocześnie system opieki długoterminowej jest słabo rozwinięty i w dalszym ciągu opiera się na rodzinach, zwłaszcza kobietach, oraz na innych opiekunach nieformalnych. Odsetek ludności objętej formalną opieką domową jest niski i wynosi 13 % osób w wieku co najmniej 65 lat, potrzebujących takiej opieki, czyli znacznie poniżej średniej unijnej (30 % w 2022 r.), a potrzeby rosną szybko wraz ze starzeniem się społeczeństwa. Oczekuje się, że odsetek ludności w wieku co najmniej 65 osiągnie 21,9 % w 2030 r. i 29,1 % w 2050 r. Propagowanie większej aktywności zawodowej opiekunów nieformalnych, zwłaszcza kobiet, poprzez poprawę dostępu do domowej i środowiskowej formalnej opieki długoterminowej mogłoby poprawić wskaźnik uczestnictwa w rynku pracy.”

W tym kontekście należy zwrócić uwagę na szansę jaką daje asystencja osobista na aktywizację kobiet. Zgodnie ze wspomnianym wcześniej raportem z ewaluacji projektu „Aktywni niepełnosprawni” 83% asystentów stanowiły kobiety. Jednocześnie asystentki-kobiety wspierały zarówno kobiety (54%), jak i mężczyzn (46%), ale już asystenci-mężczyźni wspierali znacznie częściej mężczyzn (86%) niż kobiety (14%). Dane te podkreślają rolę kobiet w świadczeniu usług asystenckich.

Jednocześnie kobiety w Polsce są wciąż zdecydowanie mniej aktywne zawodowo niż mężczyźni. I choć na przestrzeni ostatniej dekady silniej rosła aktywność kobiet niż mężczyzn, to różnica wciąż wynosi kilkanaście punktów procentowych. W grupie 20-64 lata współczynnik aktywności zawodowej kobiet w IV kwartale 2023 r. wyniósł 75,0% wobec 86,5% dla mężczyzn. Liczba biernych zawodowo w wieku produkcyjnym w Polsce wyniosła w III kw. 2023 r. 3,9 mln, a 2,1 mln (54,5%) stanowiły kobiety. Przyczyny bierności zawodowej kobiet różnią się w zależności od wieku. W przypadku młodych kobiet w wieku 15-24 lata to najczęściej nauka i uzupełnianie kwalifikacji wskazane w III kwartale 2023 r. przez 91,1% kobiet biernych zawodowo. Dla kobiet w wieku 25-34 lata najczęstszym powodem bierności były obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu wskazane przez 70,0% biernych zawodowo kobiet. Podobnie było w grupie kobiet w wieku 35-44 lata (57,4%).

Wśród kobiet w wieku 45-54 lata odsetek biernych z powodu obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu był zbliżony do odsetka biernych z powodu choroby i niepełnosprawności (odpowiednio 32,8% i 31,6%). W przypadku kobiet w wieku 55-64 lata znacząco spadał udział biernych z powodu obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu (do 5,9%), a wzrastał odsetek biernych z powodu choroby i

niepełnosprawności (do 11,3%), natomiast w tej grupie najważniejszym powodem bierności była emerytura (72,8%). Obowiązki rodzinne i związane z prowadzeniem domu są przyczyną bierności zawodowej 726 tys. kobiet w wieku produkcyjnym (przy 68 tys. mężczyzn), w tym 333 tys. kobiet do 34 roku życia oraz 562 tys. kobiet w wieku 15-44 lata.

Asystencja osobista daje szansę na wzrost współczynnika aktywności zawodowej kobiet w dwojaki sposób. Z jednej strony pozwala kobietom, które na co dzień opiekują się najbliższymi osobami z niepełnosprawnością, na podjęcie – dzięki posiadaniu asystenta – zatrudnienia na rynku. Z drugiej strony, kobiety bierne zawodowe będą mogły podjąć się pracy jako asystent osobisty. Zakres przyznawanych użytkownikowi godzin usług asystenckich będzie się wahać (zgodnie z projektem ustawy) od 30 do 240 godzin miesięcznie. Oznacza to, że w najniższych wymiarach asystent będzie świadczył na rzecz osoby z niepełnosprawnością tylko kilka godzin usług w tygodniu. Wydaje się, że takie rozwiązanie pozwoli na podjęcie aktywności zawodowej przez część kobiet i pogodzenie jej z obowiązkami rodzinnymi i związanymi z prowadzeniem domu.

Podsumowanie

Projekt Ustawy o asystencji osobistej bezpośrednio odpowiada na wskazane potrzeby wprowadzając brakujący, kluczowy element, bez którego wiele osób z niepełnosprawnościami, jak również ich opiekunów nieformalnych oraz członków rodzin, nie jest w stanie podjąć lub zwiększyć swojej aktywności zawodowej - stałą, stabilną, dostępną i zindywidualizowaną asystencję osobistą.

Projekt Ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami ma na celu wprowadzenie rozwiązań systemowych, które zapewnią stabilność i powszechność dostępu do usług asystencji osobistej, co jest zgodne z potrzebami osób z niepełnosprawnościami, międzynarodowymi zobowiązaniami Polski oraz strategicznymi dokumentami krajowymi, takimi jak Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 oraz Strategia Rozwoju Usług Społecznych do 2030 roku.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Niezbędne jest systemowe uregulowanie usługi asystencji osobistej jako obligatoryjnego i powszechnie dostępnego, w wybranej przez osobę z niepełnosprawnością formie, instrumentu wsparcia. Planowane rozwiązanie zakłada określenie grupy docelowej jego odbiorców, sposobu ustalania wymiaru wsparcia, sposobu zapewnienia dostępności do usługi, niezbędnych kompetencji osób wykonujących usługę oraz mechanizmów organizacji, finansowania i kontroli wykonywania usługi. Określony zostanie również katalog podmiotów realizujących usługę, jak i zobowiązanych do realizacji zadań ustawowych.

Zakłada się wprowadzenie rozwiązań umożliwiających precyzyjne kierowanie usługi do osób z niepełnosprawnościami, adekwatnie do ich potrzeb. Przewidziano wykorzystanie systemu oceny poziomu potrzeby wsparcia, o którym mowa w Ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, uzupełnionego o niezbędne dla zapewnienia zindywidualizowanej usługi asystencji osobistej, dodatkowe elementy ustalania liczby godzin asystencji potrzebnej danej osobie z niepełnosprawnością.

Przynajmniej w pierwszym okresie realizacji Ustawy warunkiem wnioskowania o prawo do asystencji osobistej będzie uzyskanie przez osobę z niepełnosprawnością odpowiednio wysokiego wyniku w zakresie poziomu potrzeby wsparcia:

- co najmniej 90 pkt w pierwszym roku świadczenia asystencji osobistej,
- co najmniej 85 pkt w drugim roku świadczenia asystencji osobistej,
- co najmniej 80 pkt w trzecim roku świadczenia asystencji osobistej i latach kolejnych.

Rozwiązaniem gwarantującym powszechność usługi będzie zobligowanie samorządu powiatowego do zapewnienia jej realizacji, gdy zgłosi się do niego osoba z niepełnosprawnością. Powiat jako realizator będzie mógł

wykonywać usługę we własnym zakresie lub zlecić jej wykonanie wybranemu podmiotowi (z katalogu określonego w ustawie), za którego działalność będzie ponosił odpowiedzialność. Przewiduje się również możliwość realizacji usługi przez podmioty pozarządowe (organizacje pozarządowe i spółdzielnie socjalne), działające na rzecz osób z niepełnosprawnościami na danym obszarze oraz możliwość samodzielnego zarządzania asystencją osobistą przez użytkownika - osobę z niepełnosprawnością. Realizacja asystencji osobistej będzie podlegała systemowi monitorowania oraz nadzoru i kontroli, w tym z wykorzystaniem kontroli losowych, kontroli doraźnych według wystandardyzowanych protokołów kontrolnych, z wykorzystaniem algorytmów wspomagających realizację monitoringu, kontroli oraz rozliczeń w zakresie asystencji osobistej. Środki nienależnie wykorzystane będą musiały zostać zwrócone, ponadto przewidziany zostanie mechanizm sankcyjny, mogący objąć m.in. wykluczenie z bazy certyfikowanych realizatorów czy kary finansowe.

Kluczowe elementy projektu

Jednym z fundamentów projektu jest swoboda wyboru przez osobę z niepełnosprawnością podmiotu świadczącego dla niej usługę asystencji, jak i gwarancja swobody wyboru samego asystenta. Osoba z niepełnosprawnością będzie mogła zdecydować, czy usługę ma dla niej świadczyć asystent, którego sama wybierze z grona znanych mu osób czy współpracujący z działającymi w jego okolicy organizacjami pozarządowymi czy działający w ramach systemu organizowanego przez powiat. W przypadku gdy osoba z niepełnosprawnością zdecyduje się na korzystanie z pośrednictwa organizacji pozarządowej albo powiatu każdorazowo będzie miała prawo wyboru asystenta spośród co najmniej dwóch wskazanych przez te podmioty.

Przewiduje się wprowadzenie systemu wymagań dla asystentów obejmujących odpowiednie szkolenia i weryfikację posiadania odpowiednich kwalifikacji i kompetencji. System ten obejmie w ograniczonej formie również osoby samodzielnie wskazywane przez osoby z niepełnosprawnością. Również organizacje pozarządowe chcące świadczyć usługi asystencji będą podlegały certyfikacji obejmującej ich potencjał, organizację świadczenia asystencji oraz zapewnienie bezpieczeństwa realizacji asystencji. System będzie nadzorowany przez wojewodów i Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

Projekt przewidywać będzie zasady finansowania usługi eliminujące możliwe nadużycia i optymalizujące koszty funkcjonowania systemu. Przewiduje się, że zarówno powiaty, organizacje pozarządowe jak i osoby samodzielnymi świadczące asystencją osobistą będą rozliczane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, na bazie informacji przekazywanych i zatwierdzanych w systemie informatycznym. Zakłada się przygotowanie i wdrożenie odpowiednich narzędzi informatycznych i systemu kontroli prawidłowości rozliczeń i wydatków. Zasadą będzie płatność za faktycznie zrealizowane usługi, z zaliczkowaniem na podstawie deklaracji wyboru danego realizatora przez osobę z niepełnosprawnością.

Zakłada się wprowadzenie mechanizmu pełnej indywidualizacji wsparcia osoby z niepełnosprawnością w ramach asystencji osobistej. Ustalanie prawa do asystencji osobistej odbywać się poprzez złożenie wniosku do właściwego wojewódzkiego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności, na podstawie wystandardyzowanego procesu oceniania potrzeb osoby z niepełnosprawnością w zakresie asystencji osobistej na podstawie: formularza samooceny potrzeb w zakresie asystencji osobistej, wywiadu w miejscu zamieszkania osoby, obserwacji. Na tej podstawie Zespół ds. ustalania prawa do asystencji osobistej będzie wypełniał wystandardyzowany Formularz ustalania prawa do asystencji osobistej, który umożliwi m.in.:

- zróżnicowanie przyznanej liczby godzin asystencji osobistej w zależności od potrzeb użytkownika,
- zróżnicowanie wysokości stawek dla asystenta osobistego z racji na szczególne potrzeby osoby z niepełnosprawnością, np. komunikacja wspomagająca i alternatywna (AAC), zachowania trudne lub wykluczenie komunikacyjne/transportowe,
- zróżnicowanie wymagań oraz możliwości w zakresie uzyskania szkoleń specjalistycznych przez asystenta osobistego

Zespół będzie składał się z dwóch członków, uprzednio szczegółowo przeszkolonych i certyfikowanych centralnie przez Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych.

Formularz samooceny potrzeb w zakresie asystencji osobistej oraz formularz ustalania prawa do asystencji osobistej powstają na bazie już opracowanych materiałów i narzędzi w ramach projektów realizowanych przez Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, narzędzi i materiałów wykorzystywanych przy ustalaniu prawa do asystencji osobistej w innych krajach (m.in. Szwecja, Słowenia, Finlandia, Wielka Brytania), a ich forma będzie podlegała dodatkowym badaniom pilotażowym przed ich wprowadzeniem, aby zapewnić ich odpowiednią trafność i rzetelność.

Ostateczna decyzja ustalająca prawo do asystencji osobistej będzie miała charakter decyzji administracyjnej, od której będzie możliwe odwołanie się do wojewódzkiego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności i przeprowadzenie powtórnej oceny przez innych specjalistów – członków Zespołu ds. ustalania prawa do asystencji osobistej. Od powtórnej oceny przysługiwać będzie odwołanie w drodze sądowej.

Dodatkowo, zainteresowany będzie mógł zawnieść o zmianę aktualnej decyzji w sytuacji gdy zmianie ulegną jego potrzeby w zakresie asystencji osobistej. Osoba z niepełnosprawnością będzie mogła wykorzystać przyznany jej w decyzji wymiar asystencji osobistej w określonym czasie, co zapewni niezbędną elastyczność wsparcia i umożliwi korzystanie z niego zgodnie z faktycznymi potrzebami użytkownika. Osoba z niepełnosprawnością każdorazowo będzie określała zakres usługi jaki obejmować będzie asystencja.

Dostępność asystentów osobistych w kontekście realizacji projektu Ustawy

W programie w roku 2023 usługi asystenckie świadczyło 30 tys. osób (asystentów).

W roku 2024 r. widzimy dynamikę wzrostu i szacujemy, że liczba asystentów będzie wynosić już ok. 45 tys. asystentów.

Mając na uwadze powyższe, podkreślenia wymaga fakt, że przez wszystkie lata realizacji programów finansowanych ze środków Funduszu Solidarnościowego nie występował problem polegający na niewystarczającej liczbie asystentów osobistych. Przeciwnie, zapotrzebowanie na te usługi było znacznie większe i musiało być ograniczane wielkością dostępnych w środkach FS. Powyższe dane wskazują, że w chwili obecnej na rynku funkcjonuje kilkadziesiąt tysięcy osób mających doświadczenie w świadczeniu usług asystenckich, które będą mogły „od ręki” podjąć pracę po wejściu w życie ustawy. Należy bowiem zaznaczyć, że zakres i znaczenie programów realizowanych ze środków FS, po wejściu w życie ustawy, znacząco się zmniejszy i spowoduje „przejście” asystentów do świadczenia usług realizowanych na podstawie ustawy. Ponadto warto wskazać, że projekt ustawy, przewiduje, w ciągu kolejnych lat, stopniowe rozszerzanie zakresu usług i obejmowanie nią kolejnych grup osób z niepełnosprawnościami. Tym samym, zapotrzebowanie na usługi asystentów także będzie zwiększało się w sposób łagodny, co pozwoli odpowiednio przygotować się do tego procesu.

Niezależnie od powyższego należy zaznaczyć, że projekt ustawy przewiduje, że osoba z niepełnosprawnością może samodzielnie wybrać osobę, która będzie świadczyła na jej rzecz usługę asystencką. W takim przypadku asystent nie będzie musiał wykazywać żadnego szczególnego doświadczenia. Realizacja programów finansowanych z FS oraz projektu realizowanego w ramach Działania 2.6 POWER „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych” jednoznacznie wskazują, że zdecydowana większość asystentów to osoby wskazane przez osoby z niepełnosprawnościami.

Raport ewaluacyjny z projektu „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych” określa, że aż 72 % asystentów zostało wskazanych przez użytkowników. Ponadto, zgodnie z Raportem „*pogłębione badanie jakościowe pozwoliło na ujawnienie dużego znaczenia możliwości samodzielnego wskazania asystenta osobistego przez osobę z niepełnosprawnością. Asystentami były zarówno osoby, które już wcześniej wspierały użytkownika (jako asystenci w innych programach lub jako inni specjaliści), jak i osoby*

znajome (koleżanki, sąsiedzi). Ważna była możliwość wskazania asystenta, którego osoba znała wcześniej i do którego miała zaufanie”.

Oznacza to, że dzięki wskazanym przez użytkowników asystentom, realizatorzy (powiaty i organizacje pozarządowe) zostaną w dużej mierze odciążeni z konieczności poszukiwania odpowiednich osób na rynku. Co więcej, taki asystent, po przepracowaniu pół roku spełni jeden z wymogów określonych w projekcie ustawy. Mianowicie, w przypadku kandydatów na asystentów zaproponowanych przez realizatora asystentem może być osoba posiadająca co najmniej 6-miesięczne, udokumentowane doświadczenie w udzielaniu bezpośredniego wsparcia osobom niepełnosprawnym, w szczególności doświadczenie zawodowe lub udzielanie wsparcia osobom niepełnosprawnym w formie wolontariatu. Doświadczenie udzielania bezpośredniego wsparcia osobom niepełnosprawnym w formie wolontariatu dokumentuje się w formie zaświadczenia. Tym samym, osoby wskazane przez użytkownika, po 6-miesiącach będą mogły być rekrutowane także przez realizatorów.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Polskie rozwiązania legislacyjne przygotowane zostały w oparciu również o analizę rozwiązań wdrożonych w innych krajach. Po przeprowadzeniu researchu danych i analizie porównawczej opartej o analizę społeczno-ekonomiczną krajów wybrano te rozwiązania, które mają szanse z powodzeniem zostać wdrożone w Polsce. Po wstępnej analizie informacji o legislacyjnych rozwiązaniach w zakresie asystencji osobistej w różnych krajach, do dalszej pogłębionej analizy wybrano przypadki następujących krajów: Szwecja, Dania, Norwegia, Słowenia, Irlandia, Szkocja, Czechy, Niemcy.

Wyodrębniono również kluczowe obszary analizy: podstawa prawna, podmiot odpowiedzialny za realizację, finansowanie asystencji osobistej, kryteria przyznawania finansowania usług asystenckich, procedura przyznawania świadczenia i organizacja usług, wybór podmiotu świadczącego usługi asystenckie, formy prawne działalności asystenckiej, nadzór nad realizacją działań i ich ewaluacja, zakres świadczonych usług asystenckich, zawód asystenta – dobrostan asystentów i prestiż zawodu, informacja o usługach.

Poniżej opisane zostały dobre praktyki i rozwiązania, które zostały przewidziane w polskiej ustawie, a które wdrożone zostały w powyżej wymienionych krajach. Przywołane zostały również przykłady tych rozwiązań, które po przeprowadzeniu analizy nie zostały uwzględnione w polskich przepisach. W przypadku tych została również podana informacja uzasadniająca podjęcie takiej decyzji.

Podstawa prawna funkcjonowania asystencji osobistej - ustawa

Dla zapewnienie ciągłości i powszechności usług asystenckich szereg krajów europejskich zdecydował się na wdrożenie ich na podstawie ustaw. Do tych krajów należą: Szwecja, Dania, Norwegia, Słowenia, Irlandia, Szkocja. Rozwiązanie to pozwala również na tworzenie narzędzi uniwersalizacji jakości świadczonych usług i nadzór nad ich realizacją przez państwa.

Centralne źródło finansowania

Rozwiązanie to sprzyja powszechności i ciągłości usług. W niektórych krajach zadania te podzielone są między różnymi instytucjami: w Szwecji źródło finansowania zależne jest od liczby godzin (do 20 godzin asysty w codziennym funkcjonowaniu opłaca samorząd, powyżej 20 godzin – Agencja Ubezpieczeń Społecznych). Nie sprzyja to uniwersalizacji jakości świadczonych usług, kontroli i unikania nadmiernych kosztów administracyjnych obsługi systemu. Rozwiązaniem przyjętym w ustawie jest rozwiązanie zbliżone do tego funkcjonującego w Słowacji, czyli wypłaty środków z budżetu centralnego (podobne rozwiązanie obowiązuje w Szkocji – źródłem finansowania usług asystenckich jest Fundusz Niezależnego Życia [Independent Living Fund]). Podobnie jak w Słowacji, w Polsce zdecydowano się na umożliwienie

realizowania bezpośrednich płatności do usługodawcy (w przypadku wyboru asystenta bezpośrednio przez osobę z niepełnosprawnością). Wzorem Danii i Norwegii wprowadzano również możliwość realizacji usług asystenckim za pośrednictwem władz samorządowych (w Danii i Norwegii jest to zadanie gmin).

Finansowanie asystencji osobistej

Dobłą praktyką, realizowaną w badanych krajach, jest ustalenie kwoty wynagrodzenia za usługi asystenckie. Rozwiązanie to obowiązuje między innymi w Szwecji i Słowenii i pozwala realnie wpływać na budowanie prestiżu zawodu oraz reguluje kwestie różnic w wynagrodzeniach między poszczególnymi regionami kraju. Ustawowa stawka wynagrodzenia sprzyja również kontroli budżetowej.

Kryteria przyznawania asystencji osobistej

Wzorem innych krajów (Dania, Szwecja, Słowenia) nie przewidziano kryterium dochodu dla osób z niepełnosprawnościami ubiegających się o usług asystenckie. Górna granica wieku została określona na poziomie 65 lat, podobnie jak w Danii, Szwecji i Słowenii. Irlandia jest krajem, który zdecydował się na niewprowadzenie kryterium wieku. Polskie przepisy przewidują konieczność posiadania decyzji o ustaleniu określonego poziomu potrzeby wsparcia (do której ubiegania się niezbędne jest posiadanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności), aby móc ubiegać się o systemową asystencję osobistą. W badanych krajach nie są stosowane podobne rozwiązania.

Procedura przyznawania świadczeń i organizacja usług

Procedura przyznawania prawa do korzystania z systemowej asystencji osobistej rozpoczyna się w każdym kraju od złożenia wniosku. W polskich przepisach uwzględniono, wzorem Słowenii, Niemiec i Danii, analizę kontekstu szerszego niż tylko medyczny i sytuacji osoby z niepełnosprawnością. Osoba z niepełnosprawnością składać będzie dokument będący samooceną sytuacji. Skład komisji oceniającej, podobnie jak w Słowenii, stanowić będzie dwóch ekspertów, w tym osoba z niepełnosprawnością (zblizoną do tej, z którą żyje osoba ubiegająca się o asystencję).

Wzorem Danii, Szwecji i Słowenii przewidziana została w polskiej ustawie procedura odwoławcza. Dodatkowo, osoba z niepełnosprawnością będzie mogła ubiegać się o ponowną ocenę poziomu potrzeby wsparcia w momencie, kiedy zmieni się jej sytuacja życiowa.

Wybór podmiotu świadczącego asystencję osobistą

Możliwość dokonania wyboru podmiotu świadczącego usługi asystenckie jest powszechnym rozwiązaniem w badanych krajach. Dodatkowo, w Polsce zdecydowano się na rozwiązanie umożliwiające osobie z niepełnosprawnością wybór dowolnej osoby (spoza członków rodziny), która będzie świadczyć usługę. Rozwiązanie to zastępuje obecne w Szwecji czy Irlandii rozwiązanie polegające na możliwości świadczenia usług asystenckich przez prywatne podmioty. Wydaje się, że w sytuacji, kiedy rynek tego typu usług w Polsce dopiero się rozwija, jak również z racji na niską jakość usług opiekuńczych świadczonych przez podmioty prywatne, przyjęte rozwiązanie niezezwalające na świadczenie usług asystenckich przez prywatne podmioty działające dla zysku (for profit), pozwoli lepiej kontrolować jakość świadczenia asystencji osobistej, która jest usługą o szczególnym charakterze.

Nadzór nad realizacją działań i ich ewaluacja

Wszystkie badane kraje, w których asystencja osobista jest świadczona na podstawie przepisów ustawy, posiadają narzędzie kontroli systemu i pracy asystentów. W polskich przepisach również uwzględniono działania kontrolujące i konieczność sprawozdawczości asystentów z wykonywanych zadań.

Wzorem Szwecji, w Polsce przewidziano ponowną ocenę poziomu potrzeb asystencji dla uczestników systemu. Ponowna analiza dokonywana przez komisję odbywać się będzie maksymalnie co 4 lata.

Istotnym elementem działania systemu jest współpraca z organizacjami pozarządowymi jako instytucjami wysokiego zaufania społecznego. Podobnie jest w Niemczech, Słowenii czy Szkocji.

Zakres świadczonych usług asystenckich

Polska ustawa o asystencji osobistej obliguje strony do podpisania kontraktu, który zawierać będzie informacje o zakresie świadczonych usług asystenckich. Podobne rozwiązania obowiązują w Szwecji i Słowenii.

Rozwiązanie to sprzyja kontroli zakresu czynności podejmowanych przez asystentów i niweluje problem traktowania asystentów jak pomocy domowej przez innych domowników. Sprzyja to również budowaniu prestiżu zawodu. Wzorem Danii i Słowenii w Polsce umożliwia się realizowanie przez asystenta usług poza miejscem zamieszkania – w sytuacjach społecznych i zawodowych.

Kraje różnią się w podejściu do limitowania godzin asystencji osobistej przysługującej osobie z niepełnosprawnością. Limity nie zostały przewidziane w ustawie szwedzkiej. Usługi asystencji osobistej mogą być świadczone całą dobę, a jedna osoba może korzystać jednocześnie z usług kilku asystentów. Jest to rozwiązanie generujące bardzo wysokie koszty utrzymania systemu. Przykładem może być sytuacja w Słowenii, gdzie pomimo limitu godzinowego widocznych usług asystenckich, koszty systemu wzrosły z początkowych 1 284 113 EUR miesięcznie (styczeń 2019 roku) do 9 073 512 EUR (grudzień 2020 roku).

Dlatego zasadne wydaje się niepodejmowanie decyzji o braku limitu godzin asystencji.

Zawód asystenta – dobrostan asystentów i prestiż zawodu

Szkolenia dla asystentów osobistych są elementem systemu, który zapewnia uniwersalną jakość usług na terenie całego kraju oraz podnosi prestiż zawodu. Szkolenia dla asystentów osobistych są zapewniane w większości badanych krajów. Wzorem Słowenii, w polskiej ustawie zapisano zakaz wykonywania zawodu przez osoby skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu i wolności seksualnej.

W większości badanych krajów asystentem osobistej, po spełnieniu szeregu warunków, może zostać osoba bliska osoby z niepełnosprawnością. W Polsce nie zdecydowano się na takie rozwiązanie, ze względu na niewielki udział takich przypadków w innych krajach (Szwecja – 3%) oraz raportowane nadużycia w tym zakresie (Słowenia).

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Osoby z niepełnosprawnościami – użytkownicy ustawowej asystencji osobistej	ok. 100 tys.	Dane własne	Zapewnienie asystencji osobistej w formule ustawowej. Umożliwienie podjęcia lub zwiększenia intensywności różnych form aktywności społecznej lub zawodowej

Osoby z niepełnosprawnościami – użytkownicy programowej asystencji osobistej	ok. 100 tys.	Dane własne	Zapewnienie asystencji osobistej w stabilniejszej niż dotychczas formule programowej (dzięki dodatkowemu unormowaniu formuły programowej w Ustawie). Umożliwienie podjęcia lub zwiększenia intensywności różnych form aktywności społecznej lub zawodowej.
Osoby stale wspierające oraz bliscy użytkowników asystencji osobistej	ok. 500 tys.	Dane własne	Umożliwienie podjęcia lub zwiększenia intensywności różnych form aktywności społecznej lub zawodowej
Asystenci osobiści – osoby świadczące asystencję osobistą	ok. 200 tys.	Dane własne	Adekwatne wynagrodzenie i stabilne zatrudnienie z tytułu świadczenia asystencji osobistej w formule ustawowej oraz unormowanej formule programowej
Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych w ramach Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej	1	Dane własne Przepisy prawa	Zapewnienie całościowej koordynacji, monitorowania i nadzoru nad wdrażaniem Ustawy o asystencji osobistej i realizacja zadań o charakterze centralnym związanych z wdrażaniem Ustawy W tym: organizacja szkoleń, certyfikacja członków Zespołów, zapewnienie doradztwa wzajemnego użytkownikom, nadzór wykonywanych przez realizatorów i powiaty zadań określonych ustawą, nadzór nad ustalaniem przez Zespoły prawa do asystencji osobistej, organizacja i ewaluacja realizacji zadań. organizacja superwizji dla asystentów osobistych, monitorowanie jakości świadczonych usług asystencji osobistej.

Urzędy wojewódzkie	16	Dane administracyjne	Realizacja nadzoru, monitoringu i kontroli nad całościowym świadczeniem asystencji osobistej na poziomie wojewódzkim. Prowadzenie Rejestru Realizatorów Asystencji Osobistej (w tym organizacji pozarządowych)
Wojewódzkie zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności (WZONy)	16	Dane administracyjne	Ustalanie prawa do asystencji osobistej na poziomie wojewódzkim; Zwiększenie intensywności i efektywności ustalenia poziomu potrzeby wsparcia
Zakład Ubezpieczeń Społecznych	1	Dane własne	Rozliczanie realizacji asystencji osobistej Prowadzenie systemu teleinformatycznego asystencji osobistej.
Powiaty (w tym miasta na prawach powiatu)	380	Dane administracyjne	Obligatoryjne zapewnienie realizacji asystencji osobistej na terenie danego powiatu (w sytuacji wyboru przez użytkownika).
Organizacje pozarządowe i spółdzielnie socjalne (po uzyskaniu wpisu do rejestru prowadzonego przez Wojewodę).	500	Dane własne	Zapewnienie realizacji asystencji osobistej jako: <ul style="list-style-type: none"> a) realizator asystencji osobistej, wybrany przez użytkownika b) realizator, któremu powiat zleci realizację asystencji osobistej

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Zarówno Wniosek o wpis do wykazu prac legislacyjnych, OSR, jak i sam projekt Ustawy bazują na szerokich doświadczeniach uzyskanych w ramach realizacji poszczególnych edycji Programu Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej, jak i na szczegółowych opracowaniach oraz pilotażu asystencji osobistej realizowanego w ramach projektu „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych” (PO WER 2.6), którego liderem był BON MRPiPS. Kluczowym elementem projektu było przetestowanie modelu asystencji osobistej realizowanej zgodnie z postanowieniami Konwencji ONZ o prawach osób z niepełnosprawnościami, co podlegało szczegółowej, pogłębionej ewaluacji.

W ramach projektu odbyły się dwie tury otwartych, szerokich konsultacji wypracowanego Standardu Asystencji Osobistej dla Osób z Niepełnosprawnościami, a następnie warsztaty upowszechniające treści w nim zawarte.

Ponadto w kwietniu 2024 r. BON MRPiPS zorganizował spotkanie dla przedstawicieli środowiska osób z niepełnosprawnościami, przybliżające założenia projektu Ustawy o asystencji osobistej. Kilku godzinne

spotkanie miało formułę hybrydową i uczestniczyło w nim kilkadziesiąt przedstawicieli środowiska osób z niepełnosprawnościami. Założenia spotkały się z bardzo pozytywnym odbiorem. Zebrano uwagi do prezentowanych założeń, które zostały następnie wykorzystane w dalszych pracach nad projektem Ustawy.

Projekt Ustawy zostanie poddany bardzo szerokim konsultacjom publicznym, trwającym przynajmniej miesiąc, z wykorzystaniem różnorodnych kanałów komunikacji. Oprócz upowszechniania materiałów informacyjnych (w tym w polskim języku migowym oraz w ETR - tekście łatwym do czytania i rozumienia), zostaną zorganizowane wydarzenia prasowe oraz spotkania, w tym o charakterze online, przybliżające zakres projektu oraz różne jego elementy, jak również pozwalające odpowiedzieć na ewentualne pytania lub wątpliwości.

Konsultacje publiczne obejmą również ciała mające ustawowe umocowanie, w szczególności projekt Ustawy zostanie przedstawiony i skonsultowany z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz Krajową Radą Konsultacyjną ds. Osób Niepełnosprawnych.

Ponadto projekt Ustawy oraz informacja o konsultacjach publicznych zostaną udostępnione m.in. w ramach:

- Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248),
- Biuletynu Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, zgodnie z § 52 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2022 r. poz. 348),
- stron internetowych i profili w mediach społecznościowych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oraz Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych.

Rozpoczęcie konsultacji publicznych projektu Ustawy, z racji na wagę i pilność tematu, zostało zaplanowane na grudzień 2024 r, co wychodzi naprzeciw oczekiwaniom środowiska osób z niepełnosprawnościami i ich bliskich oraz opinii publicznej, domagającym się niezwłocznego procedowania omawianego projektu.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z 2024 r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0-10)
Dochody ogółem	0,0	732,9	1583,7	2079,3	2637,0	3266,5	3897,0	4577,7	5058,1	5312,1	5580,2	34724,5
budżet państwa	0,0	18,7	40,4	53,0	67,2	83,2	99,3	116,7	128,9	135,4	142,2	884,9
JST	0,0	49,5	107,0	140,5	178,2	220,8	263,4	309,4	341,9	359,0	377,1	2346,9
ZUS	0,0	502,4	1085,7	1425,5	1807,9	2239,4	2671,7	3138,3	3467,7	3641,8	3825,6	23805,9
NFZ	0,0	123,3	266,5	349,9	443,7	549,6	655,7	770,3	851,1	893,8	938,9	5842,9
Fundusz Pracy	0,0	15,9	34,3	45,0	57,1	70,8	84,4	99,2	109,6	115,1	120,9	752,3
Fundusz Solidarnościowy	0,0	23,0	49,8	65,4	82,9	102,7	122,5	143,9	159,0	167,0	175,4	1091,5
Wydatki ogółem	68,3	1145,3	3009,6	4132,2	5404,7	6851,4	8270,5	9800,6	10875,9	11445,9	12051,6	73055,9
budżet państwa	68,3	1145,3	3009,6	4132,2	5404,7	6851,4	8270,5	9800,6	10875,9	11445,9	12051,6	73055,9
Cz.44	19,5	57,9	78,6	84,2	124,6	157,8	200,2	277,2	332,4	362,4	393,4	2088,2
Cz.73	30,0	1015,9	2836,5	3928,7	5 133,5	6517,2	7861,4	9279,2	10283,4	10817,4	11376,0	69079,0
Cz. 85	18,8	71,5	94,5	119,3	146,6	176,4	209,0	244,3	260,1	266,1	282,2	1 888,8
W tym:												
BP (MRPiPS) Superwizja dla asystentów osobistych, Doradztwo	0,0	3,8	13,1	20,0	28,8	37,4	44,6	52,5	58,2	61,1	64,2	383,7

wzajemne dla użytkowników												
BP (MRPiPS - BON) nadzór i monitoring sprawozdawczość, ewaluacja, kontrole dot. jakości pracy Zespołów, certyfikowanie Realizatorów, szkolenia trenerów dla Zespołów, szkolenia dla koordynatorów AOON, szkolenia dla superwizorów i doradców wzajemnych, przeszkolenie użytkowników - konieczne nowe etaty w BON i wynajem dodatkowej powierzchni biurowej na potrzeby realizacji zadań wynikających z ustawy	10,0	20,3	21,3	19,7	20,5	26,0	31,3	36,8	40,7	42,7	44,9	314,2
BP (MRPiPS) Szkolenia i certyfikacja prowadzone przez BON	4,5	4,7	5,7	6,8	6,3	6,7	7,0	7,4	7,8	8,2	8,6	73,7
MRPiPS – prowadzenie systemu teleinformatycznego o asystencji osobistej	5,0	25,1	5,5	5,8	6,1	6,4	6,8	7,1	7,5	7,9	8,3	91,5
BP (MRPiPS) obsługa systemów teleinformatycznych zabezpieczenia społecznego prowadzenie infolinii i serwisu dedykowanego	0,0	3,9	4,1	4,3	4,6	4,8	5,1	5,4	5,6	5,9	6,2	49,9
BP (budżety wojewodów) w tym koszty pracy Zespołów, dodatkowe koszty dla WZOON oraz koszty urzędów wojewódzkich, koszty administracyjne, organizacyjne, związane z	18,8	71,5	94,5	119,3	146,6	176,4	209,0	244,3	260,1	266,1	282,	1888,8

ustalaniem prawa do asystencji, dodatkowe w zakresie ustalania potrzeby wsparcia, koszty monitoringu, nadzoru, kontroli												
ZUS- Dodatkowe fundusze na działania przygotowawcze oraz koordynację i organizację	30,0	1053,0	2747,6	3827,7	4987,3	6337,0	7635,7	8973,0	9928,2	10440,9	10969,4	66929,7
ZUS – szkolenia dla asystentów osobistych	0,0	53,9	33,7	40,7	48,2	56,8	66,0	75,8	75,3	70,9	74,5	595,7
ZUS- ubezpieczenie asystentów przyjeżdżających na szkolenia	0,0	9,8	26,1	32,7	39,7	46,9	54,5	62,4	67,3	69,0	70,8	479,2
MRPiPS – prowadzenie systemu teleinformatycznego asystencji osobistej	15,0	25,1	5,5	5,8	6,1	6,4	6,8	7,1	7,5	7,9	8,3	101,5
JST	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo ogółem	-68,3	-412,4	-1425,9	-2052,9	-2767,7	-3584,9	-4373,5	-5222,9	-5817,8	-6133,8	-6471,4	-38331,5
budżet państwa	-68,3	-1126,6	-2969,3	-4079,2	-5337,5	-6768,2	-8171,2	-9684,0	-10747,0	-11310,5	-11909,3	-72171,0
JST	0,0	49,5	107,0	140,5	178,2	220,8	263,4	309,4	341,9	359,0	377,1	2346,9
ZUS	0,0	502,4	1085,7	1425,5	1807,9	2239,4	2671,7	3138,3	3467,7	3641,8	3825,6	23805,9
NFZ	0,0	123,3	266,5	349,9	443,7	549,6	655,7	770,3	851,1	893,8	938,9	5842,9
Fundusz Pracy	0,0	15,9	34,3	45,0	57,1	70,8	84,4	99,2	109,6	115,1	120,9	752,3
Fundusz Solidarnościowy	0,0	23,0	49,8	65,4	82,9	102,7	122,5	143,9	159,0	167,0	175,4	1091,5
Źródła finansowania	Budżet państwa											
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>Przyjęto założenia oparte na najbardziej aktualnych danych uzyskanych z wyników ustalania poziomu potrzeby wsparcia, danych z realizacji Programu „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej”, doświadczeń zdobytych w ramach realizacji pilotażu asystencji osobistej w ramach projektu unijnego (PO WER 2.6) pt. „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”, którego liderem było Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, jak również doświadczeń innych krajów europejskich we wdrażaniu asystencji osobistej (m.in. Słowenia, Szwecja, Norwegia, Wielka Brytania).</p> <p>Ponadto w toku prac stworzono kilkadziesiąt roboczych wariantów porównawczych w zakresie kosztów wdrażania Ustawy o asystencji osobistej i wskazane poniżej założenia opierają się na najbardziej rzetelnych dostępnych danych i wariantach kosztowych, w tym dopasowanych do aktualnej sytuacji socjoekonomicznej oraz stanu finansów publicznych w Polsce.</p> <p>Założenia w zakresie wyliczeń Wpływu na sektor finansów publicznych:</p> <p>Uwagi dot. roku 0 (2025):</p>											

Koszty w zakresie roku 0 (2025) są istotnie niższe z racji na fakt, że przed rozpoczęciem świadczenia asystencji osobistej niezbędna jest realizacja szeregu działań poprzedzających, przygotowawczych, jak np. opracowanie systemów informatycznych, przeszkolenie zespołów ds. ustalania prawa do asystencji osobistej oraz certyfikacja realizatorów. Całościowo zaś koszty działań przygotowawczych są istotnie niższe niż koszty świadczenia asystencji osobistej.

Aktualna wersja OSR zakłada, że asystencja osobista zacznie być świadczona przez asystentów osobistych od przełomu II i III kwartału 2026 r.

Liczba użytkowników w poszczególnych latach świadczenia asystencji osobistej:

- W 2026 roku (Rok 1) liczba użytkowników asystencji osobistej (osób, którym zostanie ustalone prawo do asystencji osobistej) wyniesie ok. 35 tys. osób.
- W 2027 roku (Rok 2) liczba użytkowników wzrasta do ok. 45 tys. osób (w wyniku m.in. poszerzenia progu możliwości złożenia wniosku o ustalenie prawa o asystencję osobistą do 85 pkt ustalenia poziomu potrzeby wsparcia, rozszerzenie możliwości korzystania z asystencji osobistej przez osoby poniżej 18 rż, oraz upowszechniania się wiedzy o możliwości wnioskowania o asystencję osobistą).
- W 2028 roku (Rok 3) liczba użytkowników wzrasta do ok. 55 tys. osób (w wyniku m.in. poszerzenia progu możliwości złożenia wniosku o ustalenie prawa o asystencję osobistą do 80 pkt ustalenia poziomu potrzeby wsparcia, upowszechniania się wiedzy o możliwości wnioskowania o asystencję osobistą oraz uzyskiwania prawa do asystencji osobistej na drodze odwoławczej i sądowej).
- W 2029 roku (Rok 4) liczba użytkowników wzrasta do ok. 65 tys. osób (w wyniku m.in. upowszechniania się wiedzy o możliwości wnioskowania o asystencję osobistą oraz uzyskiwania prawa do asystencji osobistej na drodze odwoławczej i sądowej).
- W 2030 roku (Rok 5) liczba użytkowników wzrasta do ok. 75 tys. osób (w wyniku m.in. upowszechniania się wiedzy o możliwości wnioskowania o asystencję osobistą oraz uzyskiwania prawa do asystencji osobistej na drodze odwoławczej i sądowej).
- W 2031 roku (Rok 6) liczba użytkowników wzrasta do ok. 85 tys. osób (w wyniku m.in. upowszechniania się wiedzy o możliwości wnioskowania o asystencję osobistą oraz uzyskiwania prawa do asystencji osobistej na drodze odwoławczej i sądowej).
- W 2032 roku (Rok 7) liczba użytkowników wzrasta do ok. 95 tys. osób (w wyniku m.in. upowszechniania się wiedzy o możliwości wnioskowania o asystencję osobistą oraz uzyskiwania prawa do asystencji osobistej na drodze odwoławczej i sądowej).
- W 2033 roku (Rok 8) liczba użytkowników wzrasta do ok. 100 tys. osób i ostatecznie ustabilizuje się na tym poziomie.

Średnia liczba godzin miesięcznie na osobę:

- W 2026 roku każda osoba korzystająca z AOON otrzymuje wsparcie przez średnio 90 godzin miesięcznie, przy jednoczesnym poziomie faktycznego wykorzystywania godzin asystencji osobistej wynoszącym 80% (przenoszenie niewykorzystanych godzin na kolejne miesiące będzie ograniczone, ponadto z racji na stosunkową nowość tej formy wsparcia oraz podaż na rynku pracy nie zawsze uda się od razu znaleźć asystentów osobistych do realizacji 100% przyznaných godzin). Średnia liczba faktycznie wykorzystywanych godzin miesięcznie wyniesie ok. 72.
- W 2027 roku średnia liczba godzin wzrasta do ok. 92,5 godziny miesięcznie (zaś przy wzrastającym do 85% poziomie faktycznego wykorzystywania godzin asystencji osobistej,

średnia liczba faktycznie wykorzystywanych godzin miesięcznie wyniesie ok. 78,6), w wyniku jednoczesnego:

- wzrostu z powodu wzrostu maksymalnej liczby godzin,
 - rozszerzenia realizacji asystencji osobistej na osoby niepełnoletnie (które będą miały znacząco niższy limit maksymalnej liczby godzin),
 - spadku się z powodu pojawienia się nowych użytkowników mających średnio niższy zakres potrzeb w zakresie asystencji osobistej (od 85 pkt w skali poziomu potrzeby wsparcia).
- W 2028 roku średnia liczba godzin wzrasta do ok. 95 godziny miesięcznie (zaś przy wzrastającym do 90% poziomie faktycznego wykorzystywania godzin asystencji osobistej, średnia liczba faktycznie wykorzystywanych godzin miesięcznie wyniesie ok. 85,5), w wyniku jednoczesnego:
 - wzrostu z powodu wzrostu maksymalnej liczby godzin,
 - ograniczonego spadku się z powodu pojawienia się nowych użytkowników mających średnio niższy zakres potrzeb w zakresie asystencji osobistej (od 80 pkt w skali poziomu potrzeby wsparcia).
 - Od 2029 roku średnia liczba godzin wsparcia na osobę wzrasta z roku na rok średnio o ok. 2,5h miesięcznie przez kolejne 2 lata, aż do momentu ustabilizowania się na poziomie średnio 100 godzin miesięcznie od roku 2030.
 - Jednocześnie poziom faktycznego wykorzystywania godzin asystencji osobistej wzrasta (zwiększają się umiejętności użytkowników w zakresie efektywnego wykorzystania godzin, jak również stabilizuje się zawód asystenta osobistego, a podaż pracy powoli zbliża się do popytu na nią) w kolejnych latach do odpowiednio:
 - rok 2029: 92%,
 - rok 2030: 94%,
 - rok 2031 i lata kolejne: 95%.

Liczba asystentów osobistych:

Na 1 użytkownika przypada śr. ok. 1,5 asystenta osobistego, z racji na to, że istotną część asystentów będzie świadczyła asystencję osobistą jedynie w niepełnym wymiarze godzin (co jest powszechną praktyką w wielu krajach).

- W 2026 roku szacowana liczba asystentów osobistych wynosi ok. 52,5 tys.
- W 2027 roku liczba ta wzrasta do ok. 67,5 tys.
- W 2028 roku liczba asystentów wzrasta do ok. 82,5 tys.
- W 2029 roku liczba asystentów wzrasta do ok. 97,5 tys.
- W 2030 roku liczba asystentów wzrasta do ok. 112,5 tys.
- W 2031 roku liczba asystentów wzrasta do ok. 127,5 tys.
- W 2032 roku liczba asystentów wzrasta do ok. 142,5 tys.
- Od 2033 roku liczba asystentów osobistych stabilizuje się na poziomie ok. 150 tys. aż do 2035 roku.

Stawka asystenta osobistego:

Jako uśrednioną stawkę (asystenci będą mieli zróżnicowane stawki w zależności od poziomu trudności lub skomplikowania świadczenia asystencji osobistej dla danego użytkownika) porównawczą na rok 2025 (w roku 2025 ostatecznie nie będzie jeszcze bezpośrednio świadczona ustawowa asystencja osobista) przyjęto 56zł brutto brutto.

Wynika to z dotychczasowych stawek stosowanych w Programie MRPiPS „Asystent osobisty osoby niepełnosprawnej” (stawka 50zł brutto brutto dla roku 2024), w ramach działań realizowanych ze środków unijnych oraz pilotażu asystencji osobistej.

Zastosowana została średnioroczna waloryzacja kosztów realizacji asystencji osobistej na bazie wskaźników makroekonomicznych za rok poprzedni (w czasie ogłaszania wysokości stawek na rok kolejny nie będą jeszcze znane dokładne dane makroekonomiczne dla roku kolejnego), w szczególności w zakresie kosztów świadczenia asystencji przez asystentów osobistych, zgodna z nominalną stopą wzrostu wynagrodzeń brutto w gospodarce narodowej.

Uśredniona stawka brutto asystenta osobistego:

- W 2025 roku średnia stawka porównawczo brutto wyniesie ok. 46 zł.
- W 2026 roku stawka brutto wzrasta do około 49,23 zł.
- W 2027 roku wyniesie ona około 52,48 zł.
- Stawka brutto rośnie do ok. 79,28 zł w 2035 roku.

Wyliczenie kosztów wdrażania Ustawy wymaga wykorzystania również kwot uwzględniających koszty składek także po stronie pracodawcy/zleceniodawcy, a zatem tzw. stawek brutto brutto.

Uśredniona stawka brutto brutto asystenta osobistego:

- W 2025 roku średnia porównawcza stawka brutto brutto wyniesie ok. 56 zł.
- W 2026 roku wzrasta do około 59,93 zł.
- W 2027 roku wyniesie ona około 63,89 zł.
- Stawka brutto brutto rośnie do ok. 96,52 zł w 2035 roku.

Ostateczne wyliczenie kosztów realizacji asystencji osobistej przez asystentów osobistych wymaga uwzględnienia, na bazie dotychczasowych doświadczeń z realizacji Programu Asystent osobisty oraz pilotażu asystencji osobistej w ramach projektu „Aktywni niepełnosprawni”, proporcji form rozliczania się przez asystentów osobistych z wykorzystaniem:

- umów w pełni oskładkowanych,
- umów w sytuacji, gdy osoba ma opłacane minimalne składki u innego podmiotu,
- realizacji asystencji w ramach jednoosobowej działalności gospodarczej, świadczonej osobiście.

Całościowy udział ww. poziomów rozliczania się na rok 2026 założono w proporcjach, odpowiednio: 45%, 45% oraz 10%. Założono, zgodnie z doświadczeniami krajowymi i międzynarodowymi, stopniowy wzrost udziału osób realizujących asystencję osobistą w formule jednoosobowej działalności gospodarczej, aż do 20%, oraz spadek udziału sytuacji, gdy asystencja osobista jest realizowana jako zajęcie dodatkowe. Sprawia to że udział ww. form rozliczania się ze świadczenia asystencji osobistej wyniesie w roku 2035 najpewniej odpowiednio ok. 45%, 35% oraz 20%.

Oznacza to, że wyliczając realny uśredniony koszt godziny świadczenia asystencji osobistej należy brać pod uwagę powyższy udział form rozliczania się, a zatem także opłacania składek.

Całościowy podstawowy koszt wynagrodzeń dla asystentów osobistych dla danego roku:

Liczba użytkowników w danym roku x średnia liczba faktycznie wykorzystywanych godzin miesięcznie x 12 miesięcy x realny uśredniony podstawowy koszt godziny świadczenia asystencji osobistej:

- Dla roku 2026 (Rok 1): 35 tys. x śr. 72h miesięcznie x 6 miesięcy x 54,04 zł
= 817 084 800 zł (0,8 mld zł).
- Dla roku 2027 (Rok 2): 45 tys. x śr. 78,6h miesięcznie x 12 miesięcy x 57,61 zł
= 2 445 198 840 zł (2,4 mld zł).
- Dla roku 2028 (Rok 3): 55 tys. x śr. 85,5h miesięcznie x 12 miesięcy x 60,77 zł
= 3 429 251 100 zł (3,4 mld zł).

Ponadto zastosowana została średnioroczna waloryzacja kosztów realizacji asystencji osobistej, w szczególności w zakresie kosztów świadczenia asystencji przez asystentów osobistych, zgodna z nominalną stopą wzrostu wynagrodzeń brutto w gospodarce narodowej.

Dochody - wpływy zwrotne do budżetu:

Na bazie analizy struktury wydatków na wynagrodzenia, w szczególności na wynagrodzenia asystentów osobistych, które stanowią w pełnych latach świadczenia asystencji osobistej od ok. 82% do ok. 83,2% (wzrastając naturalnie w ramach kolejnych lat obowiązywania Ustawy) całościowych kosztów wdrażania Ustawy, jak również uwzględniając zakresy odprowadzania składek z tytułu zatrudnienia oraz opłacania podatków przy określonej wysokości dochodów rocznych, wyliczono ostrożny poziom bezpośrednich wpływów zwrotnych do różnych części budżetu państwa w postaci składek i podatków równy 35% kosztów całkowitych.

Na bazie dotychczasowych danych z badań oraz doświadczeń innych krajów europejskich określono, że systemowe wdrożenie ustawowej asystencji osobistej spowoduje realne zwiększenie aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów, co ostatecznie będzie skutkowało wpływami zwrotnymi do budżetu państwa lub odpowiednich funduszy.

Przyjęto ostrożne założenia w stosunku do liczby użytkowników oraz ich opiekunów oraz osób bliskich:

Liczba osób z niepełnosprawnościami, które zwiększą swoją aktywność zawodową, w przeliczeniu na ekwiwalent finansowy wynagrodzenia dla etatu według wynagrodzenia minimalnego: 10%.

Liczba opiekunów i osób bliskich, które zwiększą aktywność zawodową, w przeliczeniu na ekwiwalent finansowy wynagrodzenia dla etatu według wynagrodzenia minimalnego: 20%.

Dla ww. ekwiwalentów wyliczono ostrożny poziom bezpośrednich wpływów zwrotnych do różnych części budżetu państwa oraz funduszy w postaci składek i podatków równy 35%.

Ww. dochody zostały następnie podzielone na odpowiednie części budżetowe i fundusze.

Cz, 44 – zabezpieczenie społeczne (15 etatów MRPiPS BON, szkolenia prowadzone przez pracowników BON, realizacja zadań wynikających z kontroli i nadzoru oraz ewaluacji realizowanych przez nowo zatrudnionych pracowników BON, wynajem powierzchni biurowej niezbędnej do realizacji dodatkowych zadań przez nowo zatrudnione osoby)

Część 85 – Województwa

Część 73 – ZUS

ZUS otrzymuje rokrocznie dotację z budżetu państwa na realizację zadań wynikających z ustawy.

W związku z koniecznością przeprowadzania superwizji dla asystentów osobistych, doradztwa wzajemnego dla użytkowników, certyfikacji członków Zespołów oraz prowadzenia nadzoru i monitoringu, kontroli dot. jakości pracy Zespołów, certyfikowania realizatorów, szkolenia trenerów dla Zespołów, szkolenia dla koordynatorów AOOD, szkolenia dla superwizorów i doradców wzajemnych, przeszkolenia użytkowników, prowadzenia sprawozdawczości i ewaluacji oraz realizacji innych zadań związanych z wykonywaniem ustawy, konieczne jest zwiększenie obsady kadrowej w Biurze Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (BON) o dodatkowe 15 etatów – całkowity roczny koszt zatrudnienia nowych etatowych pracowników wyniesie:

1) w roku 2025 – 2,16 mln zł;

1) w roku 2026 – 2,19 mln zł;

2) w roku 2027 – 2,22 mln zł.

3) w roku 2028 – 2,25 mln zł.

4) w roku 2029 – 2,28 mln zł

5) w roku 2030 – 2,31 mln zł.

Koszty związane z nowymi etatami w BON

Liczba nowych etatów = 15

szacowana kwota brutto za 1 etat = 10.000

Całkowity miesięczny koszt jednego pracownika = 12.000

Przyjęto dynamikę realną wynagrodzenia brutto w gospodarce narodowej.

Wynajem dodatkowej powierzchni dla 15 osób w centrum Warszawy to koszt 1 mln zł.

Wskazane w tabeli wydatki stanowią dodatkowe środki z budżetu państwa, jednakże obniżone o zmniejszenie poziomu finansowania Funduszu Solidarnościowego z budżetu państwa, w zakresie realizacji programowej asystencji osobistej w roku 2026 (200mln zł) i latach kolejnych (500mln zł) w stosunku do wartości założonych na rok 2025.

W stosunku do wydatków związanych z Ustawą, z racji na fakt, że decyzje odnośnie ustalenia prawa do asystencji osobistej będą tworzyły indywidualne prawa podmiotowe, a dokładna skala przyznawanego zakresu asystencji osobistej będzie znana dopiero post-factum, właściwe od strony merytorycznej jest uwzględnienie ich wśród katalogu wydatków wskazanych w art. 50 ust. 6 Ustawy Finansy publiczne (Dz. U. z 2023 r. poz. 1270), podobnie jak zostało to określone w przypadku m.in. Ustawy o świadczeniu wspierającym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1429) czy świadczeń rodzinnych.

Wydatki będą ponoszone w szczególności w ramach następujących części budżetowych: część 85 (budżety wojewodów), część 73 (Zakład Ubezpieczeń Społecznych), część 44 (m.in. systemy informatyczne, certyfikacje i szkolenia na poziomie centralnym).

Przegląd wydatków

Wsparcie osób z niepełnosprawnościami zostanie objęte przeglądem wydatków (o którym mowa w ustawie o finansach publicznych). W jego wyniku zostaną wypracowane propozycje zmian, polegające na realokacji środków z istniejących form wsparcia osób z

	niepełnosprawnościami na usługę asystencji osobistej. Przeglądem wydatków zostaną objęte: wydatki budżetu państwa oraz państwowych funduszy celowych na wsparcie osób z niepełnosprawnością, programy i formy wsparcia realizowane w ramach PFRON, programy wsparcia osób niepełnosprawnych w ramach Funduszu Solidarnościowego, świadczenia w ramach wsparcia rodzin i program „Za życiem”, a także świadczenia wypłacane przez ZUS i KRUS.
--	--

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z 2024 r.)	duże przedsiębiorstwa	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	Projekt będzie miał pozytywny wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość (w tym funkcjonowanie przedsiębiorców) z powodu ogólnego wpływu ustawowej asystencji osobistej na rynek pracy (m.in. poprzez zwiększenie możliwości podejmowania aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz wspierających ich członków ich rodzin), co zostało omówione w ramach pkt. 9 OSR.						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Projekt będzie miał pozytywny wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość (w tym funkcjonowanie przedsiębiorców) z powodu ogólnego wpływu ustawowej asystencji osobistej na rynek pracy (m.in. poprzez zwiększenie możliwości podejmowania aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz wspierających ich członków ich rodzin), co zostało omówione w ramach pkt. 9 OSR.						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	<ul style="list-style-type: none"> - Zwiększenie niezależności i samostanowienia osób z niepełnosprawnościami: Pozwoli to na pełniejsze uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym. - Ograniczenie dyskryminacji: Usługa asystencji osobistej pomoże w zniwelowaniu barier, które uniemożliwiają osobom z niepełnosprawnościami pełne uczestnictwo w różnych sferach życia. - Wsparcie dla opiekunów i rodziny: Usługa asystencji pozwoli osobom dotychczas zaangażowanym we wsparcie osób z niepełnosprawnościami na nowo zdefiniować 						

		zakres tego zaangażowania, jak i pozwoli na dokonanie nowych wyborów swoich aktywności. - Rozwój lokalnych systemów wsparcia: Ustawa umożliwi rozwój działalności usługowej na poziomie lokalnym, zgodnie z zasadami decentralizacji i polityki deinstytucjonalizacji. - Zwiększenie aktywności zawodowej osób podejmujących funkcję asystentów osobistych oraz wzrost stabilności ich zatrudnienia w porównaniu z formami projektowymi. - Zwiększenie aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów, co ostatecznie będzie skutkowało również polepszeniem sytuacji osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin w wyniku otrzymywanych wynagrodzeń.
Niemierzalne	Organizacje pozarządowe i spółdzielnie socjalne	- Zapewnienie możliwości realizacji usług asystencji osobistej w długiej perspektywie czasowej: stabilne rozwiązanie ustawowe, umożliwi realizację usług asystencji osobistej, jako działania wieloletniego, zabezpieczonego finansowo, w tym w zakresie pokrywania kosztów świadczenia asystencji osobistej oraz kosztów obsługi.
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Projekt będzie miał pozytywny wpływ na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe, w szczególności na sytuację społeczną oraz zawodową osób z niepełnosprawnościami oraz członków ich rodzin.	
8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu		
☐ nie dotyczy		
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☒ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy	
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☒ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	☒ zwiększenie liczby dokumentów ☒ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.	☒ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy	
Komentarz: Dodatkowe obciążenia (powodujące zwiększenie liczby dokumentów oraz liczby procedur) dotyczyć będą w szczególności: <ul style="list-style-type: none"> • Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych w ramach Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – całościowa koordynacja, monitorowanie i nadzór nad wdrażaniem Ustawy o 		

asystencji osobistej i realizacja zadań o charakterze centralnym związanych z wdrażaniem Ustawy (np. certyfikacja organizacji pozarządowych);

- Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – rozliczanie realizacji asystencji osobistej; prowadzenie systemu teleinformatycznego asystencji osobistej;
- urzędów wojewódzkich – nadzór, monitoring i kontrola realizacji asystencji osobistej na poziomie wojewódzkim, prowadzenie Rejestru Realizatorów Asystencji Osobistej;
 - wojewódzkich zespołów ds. orzekania o niepełnosprawności – ustalanie prawa do asystencji osobistej na poziomie wojewódzkim; zwiększenie liczby wniosków o ustalenie poziomu potrzeby wsparcia;
 - powiatów – realizacja asystencji osobistej, w przypadku wyboru przez użytkownika;
 - organizacji pozarządowych - realizacja asystencji osobistej, w przypadku wyboru przez użytkownika.

Zwiększenie obciążeń zostanie jednak adekwatnie zmitigowane poprzez przekazanie odpowiednich środków na realizację dodatkowych zadań związanych z wdrażaniem Ustawy. Dotyczy to w szczególności powiatów, z racji na to, że realizacja asystencji osobistej będzie zadaniem zleconym z zakresu administracji rządowej i będzie ona w pełni finansowana ze środków budżetu państwa, a zatem w żaden sposób nie odbije się negatywnie na finansach samorządów. Wręcz przeciwnie – w dłuższym okresie powinno to pozwolić na uzyskanie oszczędności przez powiaty, w szczególności te, które aktualnie realizują własne programy o charakterze podobnym do asystencji osobistej.

Jednocześnie należy zwrócić uwagę, że powiązanie możliwości wnioskowania o ustalenie prawa do asystencji osobistej z uzyskaniem odpowiednio wysokiego wyniku poziomu potrzeby wsparcia spowoduje dalsze zwiększenie liczby wniosków o ustalenie poziomu potrzeby wsparcia, która już obecnie (wrzesień 2024) przekracza 370 tys.

Z tego powodu projekt Ustawy o asystencji osobistej zakłada również niezbędność znaczącego zwiększenia efektywności ustalania poziomu potrzeby wsparcia poprzez zoptymalizowanie procedur oraz zapewnienie adekwatnych dodatkowych środków finansowych, w szczególności w pierwszych latach obowiązywania ustawy (w tym ok. 18,75 mln zł w roku 2025).

9. Wpływ na rynek pracy

Projekt ma pozytywny wpływ na rynek pracy, w szczególności poprzez:

- zwiększenie liczby miejsc pracy (asystenci osobiści) w obszarze usług społecznych,
- umożliwienie wejścia na rynek pracy lub zwiększenia aktywności na rynku pracy osobom z niepełnosprawnościami wymagającym wsparcia asystenta osobistego,
- umożliwienie rodzinom, a w szczególności rodzicom lub opiekunom osób z niepełnosprawnościami podjęcie innych form aktywności społecznej lub zwiększenie ich intensywności, w tym także podjęcie aktywności zawodowej,
- przyczynienie się do zwiększenia profesjonalizacji zawodu asystenta osobistego poprzez wprowadzenie systemu szkoleń, co wpłynie pozytywnie na jakość świadczonych usług.

10. Wpływ na pozostałe obszary

środowisko naturalne
 sytuacja i rozwój regionalny

demografia
 mienie państwowe
 inne:

informatyzacja
 zdrowie

☐ sądy powszechne, administracyjne lub wojskowe		
Omówienie wpływu	<p>Ustawowa asystencja osobista pozwoli użytkownikom asystencji osobistej oraz członkom ich rodzin zapewniającym im wsparcie, efektywniej oraz na wcześniejszym etapie (np. na wczesnym etapie danych problemów zdrowotnych) korzystać ze wsparcia systemu ochrony zdrowia, z racji na zlikwidowanie lub ograniczenie jednej z poważniejszych barier w dostępie do tego systemu. Dzięki wsparciu asystenta osobistego jej użytkownik i/lub członkowie jego rodziny będą mogli w znacznie prostszy sposób realizować swoje potrzeby życiowe i wypełniać role społeczne i zawodowe.</p> <p>Pozwoli to m.in. na to, aby korzystać z systemu ochrony zdrowia (w tym zakresie profilaktyki oraz zaplanowanych badań) i np. udać się placówki ochrony zdrowia – z bezpośrednim wsparciem asystenta osobistego, albo korzystając z tego, że osoba z niepełnosprawnością, którą na co dzień wspiera jej bliski w danym czasie będzie wspierana przez asystenta. Znacząca poprawa dostępności asystencji osobistej zwiększy u ww. grup osób możliwość realizowania badań oraz działań profilaktycznych rekomendowanych w ramach systemu ochrony zdrowia, co jest rozwiązaniem znacznie tańszym w zakresie kosztów dla budżetu państwa niż późne leczenie efektów chorób i zaburzeń (np. w zakresie chorób sercowo-naczyniowych), które związane jest ze znacznie bardziej kosztowymi świadczeniami medycznymi (np. operacje, długotrwała rehabilitacja).</p> <p>Całościowo i w dłuższym okresie może to przyczynić się do zmniejszenia udziału i liczby wysoko kosztownych świadczeń medycznych, jak również liczby długotrwałych hospitalizacji osób z niepełnosprawnościami i ich bliskich, co przełoży się na oszczędności w tym obszarze.</p>	

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Proponuje się, aby ustawa weszła w życie w II kwartale 2025 r., z wyjątkiem m.in.:

- przepisów dot. działań związanych z przygotowaniem do realizacji ustawy (np. opracowanie systemów informatycznych), które weszłyby w życie dzień po ogłoszeniu ustawy w Dzienniku ustaw;
- elementów ustawy wymagających dłuższego przygotowania (np. rozpoczęcie faktycznego świadczenia asystencji osobistej, rozszerzenie realizacji asystencji osobistej wobec dzieci, czy obsłużenie większej liczby osób wnioskujących o ustalenie prawa do asystencji osobistej w związku z obniżającym się punktowym progiem wejściowym dla wnioskowania), dodatkowych nakładów finansowych (np. roczny wzrost maksymalnej miesięcznej liczby godzin asystencji osobistej) lub wdrażających docelowe wymagania merytoryczne (np. wyższe wymagania dla kadr).

Zapewnienie właściwego jakościowo i terminowo wdrożenia różnych elementów Ustawy o asystencji osobistej będzie realizowane dzięki ich analitycznemu rozpisaniu i realizowaniu zgodnie ze szczegółowym harmonogramem, z wykorzystaniem nowoczesnych metod zarządzania, stałej ewaluacji działań oraz regularnym mapowaniu potencjalnych ryzyk i aktywnym ich minimalizowaniu.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Przewiduje się pogłębioną analizę skutków wprowadzonych regulacji w szerokiej perspektywie ich oddziaływania na osoby z niepełnosprawnościami i ich otoczenie. Analiza obejmować będzie również wpływ asystencji osobistej na korzystanie z innych form wsparcia osób z niepełnosprawnościami oraz sposób funkcjonowania systemów świadczeń wynikających z niepełnosprawności. Sama ustawa przewidywać będzie zbieranie szczegółowych danych o usłudze asystencji osobistej.

Ewaluacja będzie miała charakter ciągły, dane w zakresie świadczenia asystencji osobistej oraz usług wspierających będą zbierane w czasie rzeczywistym – w miarę wypełniania danych w systemie online przez poszczególnych użytkowników systemu. Ponadto będą tworzone comiesięczne raporty z korzystania z asystencji osobistej, założone są stałe badania (o charakterze ilościowym oraz jakościowym) w zakresie rzetelności i jakości procesu ustalania prawa do asystencji osobistej, jak również jakości świadczenia asystencji osobistej. Ponadto po roku funkcjonowania ustawy założona jest kompleksowa i pogłębiona ewaluacja wdrażania ustawy pod kątem potrzeby wdrożenia zmian, w szczególności o charakterze legislacyjnym.

Wśród mierników zakładane są m.in.:

- liczba osób, które złożyły wniosek o ustalenie prawa do asystencji osobistej,
- liczba użytkowników asystencji osobistej,
- liczba asystentów osobistych,
- liczba zrealizowanych godzin asystencji osobistej,
- liczba zrealizowanych godzin superwizji,
- współczynnik aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

Wśród dokumentów, które stanowiły szczególnie cenne źródło informacji w zakresie projektowania wdrażania ustawowej asystencji osobistej jest m.in. Standard Asystencji Osobistej Osoby z Niepełnosprawnością, wypracowany w ramach projektu unijnego (PO WER 2.6) pt. „Aktywni niepełnosprawni – narzędzia wsparcia samodzielności osób niepełnosprawnych”, którego liderem było Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, jak również analiza rozwiązań zagranicznych oraz krajowych w zakresie asystencji osobistej, a także liczne załączniki do Standardu, wypracowane w wyniku realizacji pilotażu asystencji osobistej.

Wspomniane wyżej dokumenty są dostępne na stronie projektu:

<https://wlaczeniespoleczne.pl/asystencja-osobista-2>